

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка
Відділ інформаційно-бібліографічних послуг та краєзнавства

**Календар знаменних і пам'ятних дат
краю на 2024 рік**

Кропивницький

2023

Січень

1 – 95 років від дня народження **Сиволапа Петра Спиридоновича** (1929 р.) гумориста, сатирика. З 1960 років працював журналістом обласної газети «Кіровоградська правда». Автор поетичних збірок: «Душа і ноги» (1984 р.), «Баранячий фасад» (1989 р.), «Етикетка для колгот» (1994 р.). Член Національної Спілки письменників України. Народився в с. Полонисте Голованівського району.

6 – 190 років від дня народження **Руданського Степана Васильовича** (1834-1873 рр.), поета-байкаря, етнографа, перекладача, громадського діяча. Влітку 1851-1855 рр. перебував у с. Струньковому (поблизу Гайворона) у вдови Єлизавети Княгницької. З її трьома доньками майбутні письменники записували народні пісні, прислів'я, приказки та повір'я. Сестри позували Руданському для ікони «Жони-мироносиці». Не розділені почуття до Марії Княгницької Руданський вилив у віршах «Ти не моя, дівчино дорогая», «Мене забудь» та всевітньо відомій пісні «Повій, вітре, на Вкраїну».

6 – 125 років від дня народження **Григорука Євгена Максимовича** (1899-1922 рр.), поета, журналіста. Один з організаторів видавничої справи на Україні. Народився в с. Троянка Голованівського району.

8 – 80-річчя визволення м. **Кіровограда** (нині м. Кропивницький) від фашистських загарбників.

10 – 85 років тому (1939) було утворено **Кіровоградську область**, а місто отримало назву Кіровоград, (нині Кропивницький).

15 – 70 років від дня народження **Бондаря Василя Васильовича** (1954 р.), журналіста, прозаїка, голови Кіровоградської обласної організації Національної спілки письменників України (1996-1921). Автор збірок оповідань «Одвідини» (1994 р.), «Смарагдові китиці у воді» (2001 р.), «Камінь від хандри» (2013), «Візит ввічливості» (2016). Автор книг з літературознавства «У пошуках слова значущого» (2008), «Письменництво: важкий хрест чи лавровий вінець?» (2010), «У пошуках слова» (2019).

Автор-упорядник книг: «Голоси із 33-го. Голодомор на Кіровоградщині» (1993 р.), «Ми, переможені Чорнобилем» (1996 р.), «Сповіді з-за ґрат» (1997 р.), «OST – тавро неволі» (2000), 6-томного видання «Реабілітовані історією. Кіровоградська область» (2004-13), антології «Шевченкіана степова» (2005), 2-томної хрестоматії творів письменників Приінгулля «Блакитні вежі» (2011). Живе і працює в м. Кропивницькому.

15 – 125 років від дня народження **Чернова (Малошийченка) Леоніда Кіндратовича** (1899-1933 рр.), поета, прозаїка. Леонід Чернов належав до літературної організації «Авангард», представник імажинізму, авангардизму, футуризму. 1922 року разом з Юрієм Філянським і Олександром Горським заснував власний театр – українське мистецьке об'єднання «Махударм» (Майстерня художньої драми). Помер у Харкові у розпал Голодомору, помертно

засуджений як «націоналіст», а твори заборонені і знищені. Тільки у 2005 році вийшла книга вибраних творів «Кобзар на мотоциклі». Народився в м. Олександрії.

16 – 85 років від дня народження **Журби Тамари Гнатівни** (1939 р.), поетеси. Основними мотивами збірок «Дотиком серця» (К., 1979 р.), «Лагідна земля» (1982 р.; обласна літературна премія ім. Ю. Яновського), «Жіноча розмова» (1987 р.), «Зимова флейта» (2004 р.; обласна літературна премія ім. Є. Маланюка) є маленький світ буденного села, жіноча доля. Видала збірку віршів для дітей «Звідки ти, Журавлятко?» (2002 р.). З 1968-2005 рр. жила в с. Іванівка Долинського району, нині перебуває в Аргентині.

20 – 100 років від дня народження **Григоріва Миколи Олександровича** (1924-1997 рр.), прозаїка. Автор збірок повістей і оповідань «Серпнева тиша» (1973 р.), «Весняний день» (1982 р.), «Степовий байрак» (1988 р.). Народився в с. Ставидла Олександрівського району.

20 – 80 років від дня народження **Короткова Анатолія Єгоровича** (1944), педагога, хореографа, народного артиста України, художнього керівника зразкового народного хореографічного ансамблю «Пролісок». Мешкає в м. Кропивницькому.

25 – 160 років від дня народження **Козачинського Феодосія Сафоновича** (1864-1922 рр.), художника. Навчався живопису в Петербурзькій академії мистецтв у І. Рєпіна (1882-1887 рр.). Багато малюнків було присвячено літературним творам 1900 р. був змушений поїхати з Петербурга й оселитися в Єлисаветграді (нині Кропивницький), де керував рисувальними класами при Земському реальному училищі (1906-1921 рр.). Виховав плеяду талановитих митців, таких як О. Осмьоркін, А. Нюренберг, З. Рибак та багато інших. 1913 р. на 1-й Єлисаветградській художній виставці експонував понад 20 своїх творів. Легендарна картина, пов'язана з трагічним коханням митця – «Гімназистка», 1910 р. Помер, імовірно, від першої хвилі голоду у 1922 році. Народився в с. Глодоси Новоукраїнського району.

29 – 85 років від дня народження **Народового Леоніда Миколайовича** (1939-1993 рр.), поета. Автор збірок поезій «Чорнозем» та «Вічне жито». Народився в с. Долинівка Гайворонського району.

31 – 140 років від дня народження **Полонської-Василенко Наталії Дмитрівни** (1884-1973 рр.), історика. Наш край – головний об'єкт дослідження у монографії «Заселення Південної України в половині XVIII ст.». Посібник «Історія України» (Мюнхен, 1973-1976 рр.). вважають об'єктивним, конкретним і аргументованим викладом національної історії України. У 1925 р. опрацювала архів фортеці Святої Єлисавети і зробила про це доповідь в Археографічній комісії.

5 – 90 років від дня народження **Гараніна Володимира Михайловича** (1934-2014), поета, прозаїка, перекладача. Автор збірок поезій: «Четвертий вимір» (1998), «Голубі серпанки» (1998), «Осінні мелодії» (2000) «Червоні світанки» (1978), «Memento mori» (2005), «Знаки Зодіаку» (2007), історичної поеми «Дума про Сірка» (2007); книг сатири та гумору: «Доброзичливий горобець» (1974), «Щиро кажучи» (1991), «Пригоди інопланетянина на Землі» (2007), «Козацькому роду нема переводу, або Притчі про козака Мамаю» (2008) та збірки прози «Звична справа». Народився в с. Троянка Голованівського району.

5 – 100 років від дня народження **Кравченка Віталія Семеновича**, живописця і графіка. У 1950 р. закінчив Харківський художній інститут. Працює у галузі станкового живопису та книжкової графіки. Автор картин: «Форсування річки Міус» (1950 р.), «Заочник» (1957 р.), «Григорій Сковорода» (1970 р.); ілюстрацій до роману М. Стельмаха «Правда і Кривда» (1961 р.). На шевченківські теми виконав малюнок «Ой не п'ються пива-меди» (гуаш, 1961 р.), ілюстрації до повісті Шевченка «Музикант» (1962 р.), картину «Кругом неправда і неволя...» (1964 р.) та ін. Народився у с. Свердликове Новоархангельського району.

13 – 240 років тому (1784) у м. Єлисаветграді відкрито Поштову контору (тепер – **Головпоштамт**).

14 – 110 років від дня народження **Карєва Григорія Андрійовича** (1914-1992 рр.), прозаїка, поета. Член Спілки письменників України (1964 р.). Учасник Другої світової війни. Дітям адресовано повість «Твой сын, Одесса!» (1969 р.; екранізовану у 1973 р. на Одеській кіностудії під назвою «Хлопчину звали Капітаном», режисер М. Толмачов) та збірку документальних повістей і оповідань «Шли мальчишки в огонь» (1982 р.; обидві – Одеса). Народився в с. Бежбайраки Новоукраїнського району.

14 – 85 років від дня народження **Колодяжного Анатолія Йосиповича** (1939), поета, прозаїка, драматурга. У 1970 р. написана поема «Бессмертники», присвячена підпільній організації «Спартак», що діяла у Голованівському районі. Збірки пісень: «Мій рід» (1997), «Ой конику мій вороненький». У книгах «Златополь» (2008), «Златопольская мозаика» висвітлюються дослідження історичних подій краю, життя талановитих і неординарних особистостей. Народився у м. Златополі (тепер – у складі м. Новомиргорода).

18 – 105 років від дня народження **Стояна Миколи Олександровича** (1919-2005 рр.), прозаїка. У 1958 році у видавництві «Дитвидав» вийшла його книжка-картинка оповідань, написаних на основі місцевого матеріалу – «Мої маленькі друзі». Народився в с. Панчеве Новомиргородського району.

25 – 110 років від дня народження (м. Катеринослав) **Березняка Євгена Степановича** (1914-2013 рр.), розвідника, письменника, педагога. Випускник Помічнлянської СШ Добровеличківського району. Після закінчення Зінов'євського педагогічного технікуму вчителював у селах Кіровоградщини і Дніпропетровщини. У 1944 р. керував розвідгрупою «Голос», яка врятувала від руйнування м. Краків. Перебував у гестапівських застінках, потім потрапив у концтабір НКВС, де й зустрів День Перемоги. Розвідник-легенда часів Другої світової війни («Майор

Вихрь»), розсекречений у 70-ті роки. Про свою розвідувальну діяльність розповів у книзі «Я – Голос» (1971 р.) та інших: «Пароль: Дим spiro», «Операція "Голос"». Остання книга має назву «Миттєвості мого життя». Герой України. Почесний громадянин міст Києва і Кракова.

лютий – 155 років тому (1869) у нашому місті відкрито телеграф.

Березень

3 – 125 років від дня народження **Олеші Юрія Карловича** (1899-1960 рр.), російського радянського прозаїка, поета, драматурга, журналіста, кіносценариста. Автор роману «Заздрість» (1927 р.) роману-казки для дітей «Три товстуни» (1924 р.), п'єс «Змова почуттів» (1929 р.) та «Список благодіянь» (1931 р.). Народився у м. Єлисаветграді (нині м. Кропивницький).

4 – 90 років від дня народження **Пастушенка Аркадія Юхимовича** (1934-1983 рр.), прозаїка. Автор роману «Під мечем Дамокла» (1969 р.) та збірок оповідань. Народився в с. Андріївка Новомиргородського району.

8 – 120 років від дня народження **Миколоюка Василя Корнійовича** (1904-1938 рр.), прозаїка. Належав до літературного угруповання «Гарт» та Всеукраїнської спілки радянських письменників. Автор повістей «У павутинні» (1932) та «Завіса гір» (1934). В періодиці надруковані драматичні твори «Переможці смерті», «Бригадир», «Йоганн Бернштейн», десяток оповідань «Полинова любов», «Крилатий змій», «Три ордени» та ін., нариси «Де панували хижачки», «Перші в строю». В останні роки свого життя написав сценарій кінофільму «Сокіл». Для його літературної манери були характерні психологізм, чіткість композиції, громадянська пристрасть, відвертість і непримиренність до всіякої фальші. Письменника репресовано і страчено в Одесі 24 вересня 1937 року. Реабілітований 28 лютого 1958 року посмертно. Народився в с. Могильне Гайворонського району.

9 – 210 років від дня народження **Шевченка Тараса Григоровича** (1814-1861 рр.), поета, художника, мислителя. Подорожував у дитинстві нашим краєм, про що є згадка у повісті «Наймичка», та містерії «Великий льох», (1 ч.).

16 – 130 років від дня народження **Дарагана Юрія Юрійовича** (1894-1926 рр.), поета. Стояв біля витоків Празької поетичної школи, один із ініціаторів створення товариства українських письменників «Культ» у Подєбрадах. Автор збірки поезій «Сагайдак» (1925 р.), яка здійснила помітний вплив на творчість сучасників, поеми «Мазепа» (1924). Народився у м. Єлисаветграді (нині м. Кропивницький).

17 – 55 років від дня народження **Ніцой Лариси Миколаївни**, дитячої письменниці (1969 р.). Організатор Всеукраїнського руху «Дорослі читають дітям», Всеукраїнської акції «Почитай мені, татку!». Лариса Ніцой – автор серії уроків для загальноосвітніх шкіл «Бібліотечний урок веде письменник», ініціатор першого письменницького флеш-мобу в Україні «Читаємо дітям». Літературна діяльність Лариси Ніцой тісно пов'язана з освітянською та громадською активністю. Член координаційної ради з застосування української мови у всіх сферах життя при міністерстві культури. Серед творчих здобутків письменниці «Казка про славного

Орленка» (2001 р.), присвячена річниці загибелі В. М. Чорновола, казкові повісті «Пригоди лисеняти Бума» (2006 р.), «Невигадані історії про звіряток-друзьоток», «Казка про Українське Щастя» (2009 р.), «Ярик і дракон», соціальна повість «Зомба» (2010 р.), «Дві бабульки в незвичайній школі, або Скарб у візку» (2016 р.) та ін. Народилася у смт Капітанівка Новомиргородського району.

18 – 80 років від дня визволення області у роки Другої світової від фашистських загарбників.

25 – 165 років від дня народження **Левицького Миколи Васильовича** (1859-1936 рр.) громадського діяча, поета. Залишив значну літературну спадщину: поезії, прозу, драматичні твори, літературно-критичні, фольклорні, театрознавчі та інші праці. Варіант найвідомішого його твору «Туга України» написана у 1901 р., а 1902 р. покладена на музику і тільки у 1917 р. опублікована. У своїх поетичних творах автор описує жахливі реалії громадянської війни, зокрема, у віршах: «Державна надія», «Легкодухим землякам», «Сон старого козака», «Тужить рідна Україна», «Україна гірко плаче» та багато, багато ін. Організував сільгоспкооперативи на Єлисаветградщині.

Березень – 260 років тому в Єлисаветграді було відкрито першу в Україні **друкарню** з цивільним (не церковним) шрифтом.

Квітень

4 – 130 років від дня народження **Чижевського Дмитра Івановича** (1894-1977 рр.), філософа, літературознавця, релігієзнавця, логіка, лінгвіста. Народився у м. Олександрії.

4 – 170 років від дня народження **Шевченка Йосипа Варфоломійовича** (небожа Т. Г. Шевченка), поета. Хлопчику йшов п'ятий рік, коли він вперше побачив Тараса Григоровича. Йосип уже вмів читати, і дядько часто брав його з собою на етюди, а згодом не раз згадував у листах до брата Варфоломія. Після закінчення реального училища Йосип вступає до Єлисаветградського юнкерського кавалерійського училища. У Єлисаветграді часів навчання Йосипа Шевченка уже існував літературно-мистецький гурток місцевої молоді, який збирався у будинку Тобілевичів на вулиці Знаменській 13. Юнак писав вірші та вирізнявся гарним голосом. Закохався у сестру Тобілевичів Марію (майбутню актрису й співачку Садовську-Барілотті), навіть сватався до неї, але отримав відмову. Його поетичний доробок сподобався друзям. Засноване у 1873 році благодійне Товариство поширення грамотності й ремесел виділило певну суму на видання збірки поезій Й. В. Шевченка, трохи грошей дав сину батько. І от 1875 року в Єлисаветграді побачила світ перша в історії міста україномовна книга під невибагливою назвою «Дещо з перекладів і самостійних творів І. Гриненка. Випуск I». У збірці вміщено 21 вірш Йосипа Варфоломійовича, 9 його перекладів творів О. Пушкіна, О. Полежаєва, О. Плещеева, Г. Гейне, П.-Ж. Беранже, Р. Бернса.

8 – 125 років від дня народження **Шульгина Володимира Яковича** (1894-1918 рр.), археолога, громадського діяча, героя Крут. Один з організаторів Помічного Студентського Куреня, який у нерівному бою з більшовицьким військом поліг біля

станції Крути за незалежність України. Народився і здобував освіту у м. Єлисаветграді (нині м. Кропивницький).

10 – 140 років від дня народження **Юри Терентія Петровича** (1884-1973 рр.), актора. Брат Г. Юри. У 1905 р. вступив до професійної української трупи С. Максимовича у Єлисаветграді. З 1921 р. по 1957 р. грав у Київському українському драматичному театрі ім. І. Я. Франка. Народний артист УРСР (1940 р.). Знімався в кіно (фільм «Іван» О. Довженка та ін.). Народився у с. Федвар (нині Підлісне) Олександрівського району.

17 – 105 років від дня народження **Соколова Віктора Вікторовича** (1919-2002 рр.), поета, прозаїка. Друкуватися почав із 1938 року. Збірки «Весна» (1949 р.), «Роботящими руками» (1955 р.), «Тобі» (1958 р.), «Тривоги серця» (1965 р.), «Сейсмична станція душі» (1972 р.), роман у віршах «Моє серце в Донбасі» (1960 р.), поема-репортаж «Вогні в тайзі» (1974 р.). Юному читачу цікавою буде поетична збірка «Наука доброти» (1990 р.), де автор залучає до роздумів над наболілими соціальними, екологічними, моральними проблемами рідної землі. Народився в с. Табурище (згодом затопленому), де тепер територія м. Світловодськ.

21 – 110 років від дня народження **Заруби Юрія Володимировича** (1914-1973 рр.), публіциста. Автор низки фейлетонів, нарисів, рецензій, оглядів. Працював заступником редактора газети «Молодь України», був головним редактором республіканської газети «Радянська Україна». Народився в с. Нова Прага Олександрійського району.

22 – 120 років від дня народження **Хороманського Михайла Костянтиновича** (1904-1972 рр.), польського прозаїка, драматурга. Закінчив Єлисаветградську чоловічу гімназію. У 20-ті роки ХХ ст. був інтелектуальним лідером елисаветградської творчої молоді. Арсен Тарковський згадував: «Хороманський був нашим учителем. Він писав вірші по-людськи, перекладав з французької Верхарна та символістів, був першим, хто показав мені принаймні краєчок «нової поезії». Літературна діяльність розпочалася у Польщі, куди хлопець переїхав на запрошення К. Шимоновського. У 1932 році вийшла книга «Оповідання з підтекстом», роман «Ревнощі і медицина» (1933 р.), по якому був поставлений фільм (1973 р.). За цей роман Міхал отримав премію для молодих літераторів від польської академії літератури. Творчий спадок – більше 10 романів, оповідання та повісті перекладалися різними мовами, однак українською мовою не видавався. Народився у м. Єлисаветграді (нині м. Кропивницький).

Травень

2 – 75 років від дня народження **Колесникова Сергія Вікторовича** (1949-2018 рр.), літератора, поета, учасника аварії на ЧАЕС. Як письменник дебютував у 1970 році. У творчому доробку С. В. Колесникова книги пародій «Шлях у генії», «Поет на груші», «Іду на Ви», «Галопом по хайвях»; поетичні збірки «Весни обірване суцвіття», «Кам'яний Брід». З 1979 року С. В. Колесников – член обласного літературного об'єднання «Степ», з 2000 р. – Національної спілки письменників України. Лауреат обласної літературної премії ім. Є. Маланюка за

твір «Відрядження до пекла», присвячений ліквідаторам Чорнобильської трагедії. Народився в с. Кам'яний Брід Благовіщенського району.

14 – 95 років від дня народження **Бойка Володимира Григоровича** (1929-2009 рр.), літературознавця і фольклориста. Упорядкував більш як 30 збірок українського фольклору, збірник «Українські народні казки» (1976 р.) здобув міжнародне визнання і був перекладений англійською, німецькою, французькою мовами та 5 мовами народів Індії. Народився в с. Мар'янівка Петрівського району.

15 – 165 років від дня народження **Саксаганського Панаса Карповича** (1859-1940 рр.), українського театрального діяча, актора, режисера. Брат І. Карпенка-Карого. Грав у трупах М. Кропивницького, М. Садовського, М. Старицького. Автор книг: «Як я працюю над роллю», «До театральної молоді», «До молодих режисерів», «Театр і життя» (1932 р.). Його ім'ям названо Київський обласний український музично-драматичний театр (м. Біла Церква). Народився у с. Кам'яно-Костувате, що належало до Бобринецького повіту.

Червень

19 – 100 років від дня народження **Бикова Василя Володимировича** (1924-2003 рр.), білоруського письменника. Учасник визволення Кіровоградщини від фашистських загарбників під час Другої світової війни. Події тих років відображені у повістях і романі «Третя ракета», «Альпійська балада», «Фронтіві сторінки», «Сотников», «Його батальйон», «Обеліск», «Мертвим не болить», «Піти і не повернутися», «Дожити до світанку». У творах письменника – кіровоградські епізоди, конкретні назви населених пунктів: Кіровоград, Лелеківка, Велика Северинка, Грузьке, Знам'янка, Олександрія. У листах письменник згадував «...У мене з Кіровоградщиною зв'язаний дуже тяжкий період війни. В той час я служив командиром взводу у 339-му стрілецькому полку 111-ої стрілецької дивізії, яка звільняла Олександрію і дістала найменування Олександрійської. Пам'ятаю багато сіл Кіровоградщини, але особливо – Велику Северинку, в бою під якою мене було тяжко поранено... Значусь похованим у братській могилі у селі В. Северинка, про що сповістили моїм рідним. Але ж, як бачите: вижив!». В. Биков вважав громадянським обов'язком перекласти свої твори українською, що і було зроблено в 90-роках минулого століття.

24 – 130 років від дня народження **Купчинського Романа Григоровича** (1894-1976 рр.), письменника, журналіста, пісняра. Багато пісень написав у с. Грузькому Кіровоградського району, де був розквартирований полк Українських Січових Стрільців. Одну з них про невдале сватання довгий час вважали народною «Мав я раз дівчиноньку чепурненьку». В іншій «Як Стрільці йшли з України» чути тугу за тими гарними днями, які Стрілецьтво пережило в місті Єлисаветі і навколишніх селах, де стояло довший час.

Липень

11 – 85 років від дня народження **Нечерди Бориса Андрійовича** (1939-1998 рр.), українського поета-шістдесятника. Дитинство пройшло в Олександрії, де він і почав писати вірші. Друкував їх українською і російською мовами в районній газеті. Перші проби пера були досить вправними, але не провіщали з'яви на поетичному небі нової яскравої зірки. Жив і працював в Одесі. Працював на Одеській теле- і кіностудіях. У 1963 році виходить перша збірка поезій «Материк», у 1965 р. – збірка «Лада», що особливо яскраво окреслює яскраву індивідуальність митця. У творчості постає нетрадиційна тематика і поетика. Письменник показує проблеми людини, світу і всесвіту. Написав поеми («Шевченко», «Данте», «Удвох із матір'ю»), видав кілька поетичних збірок «Барельєфи» (1967 р.), «Літак у краплі бурштину» (1972 р.), «Танець під дощем» (1978 р.), «Вежа» (1980 р.), «Поезії» (1984 р.) та «Лірика» (1989 р.), роман «Смерть кур'єра». Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка за 2000 рік (посмертно) за збірку поезій «Остання книга». По смерті поета Лігою українських меценатів, редакцією журналу «Київ» та Одеською організацією Національної Спілки письменників України була заснована Літературна премія імені Бориса Нечерди. Дитячі та шкільні роки пройшли у м. Олександрії.

14 – 130 років від дня народження **Поляновського Георгія Олександровича** (1894-1983 рр.), музиканта, музикознавця. Автор монографій, брошур, нарисів і статей про співаків, оперне мистецтво та ін. Народився в с. Любомирка Олександрівського району.

24 – 65 років від дня народження **Полевіної Ольги Миколаївни** (1959), прозаїка, публіциста, літературного критика, перекладача. В 2007 році Ольга Полевіна удостоєна Обласної літературної премії ім. Є. Маланюка, за переклад поем Ліни Костенко «Скіфська одісея» і «Циганська муза» з української мови на російську, в номінації «Переклад (з української мови на інші мови, з інших мов на українську мову)». Народилася у м. Кіровограді (нині м. Кропивницький).

25 – 120 років від дня народження **Кодьєва Петра Івановича** (1899-1968 рр.), одного з організаторів Спілки художників України, живописця. У творчості митця окремою темою і з особливим реалізмом представлена шевченкіана: «Т. Шевченко в Україні. 1859» (1938 р.), «Пророк (Т. Шевченко)» (1939 р.), «Т. Шевченко слухає скрипаля на пароплаві, повертаючись із заслання», «Т. Шевченко на плоту. Біля Межигір'я. 1843» (1966 р.). Народився у м. Новогеоргіївськ, нині Світловодськ.

Серпень

4 – 170 років від дня народження **Заньковецької Марії Костянтинівни** (1854 – 1934), актриси. Виступала в трупах корифеїв українського театру М. Кропивницького, М. Садовського, М. Старицького та П. Саксаганського. Першою в Україні удостоєна звання народної артистки Республіки (1923 р.).

6 – 60 років від дня народження (Тернопільщина) **Френчка Віктора Васильовича** (1949-2019), скульптора. Закінчив Київський художній інститут. У творчій співдружності з А. Мацієвським створив понад 30 пам'ятників монументального мистецтва на території області, декілька десятків меморіальних дошок. Не цурався

майстер і малих форм – пам'ятних медалей. У його доробку, наприклад, є зображення корифеїв першого українського професійного театру, Василя Сухомлинського, Дмитра Чижевського, Володимира Винниченка, Марії Заньковецької, Анни Ахматової, Степана Бандери та В'ячеслава Чорновола. Лауреат обласної премії у галузі образотворчого мистецтва ім. О. О. Осмьоркіна (2009 р.). Лауреат Кіровоградської обласної премії ім. Юрія Яновського. З 1973 р. жив і працював в Кропивницькому.

8 – 205 років від дня народження **Куліша Пантелеймона Олександровича** (1819–1897), письменника, історика, фольклориста, етнографа, перекладача. Збираючи матеріал для своїх «Записок...», відвідав М. Грабовського в смт. Олександрівка, про що розповідає у своїх спогадах.

20 – 105 років від дня народження **Доломана Євмена Михайловича** (1919–2006 рр.), поета, прозаїка, учасника Другої світової війни. У творчому доробку Є. Доломана представлені і твори для дітей: у 1965 р. побачила світ збірка оповідань «Васько да Гама», а у 1985 р. – «Проліски прагнуть сонця». Окремі твори письменника перекладалися російською, білоруською, вірменською, чеською, угорською мовами. Народився в с. Ольгівка Устинівського району.

22 – 105 років від дня народження **Моторного Олександра Давидовича** (1919–1977 рр.), прозаїка. Автор п'єси «Свіжий вітер» (1958 р.), збірки гуморесок «Слизьке масло» (1961 р.), книг нарисів та оповідань «Степові світанки» (у співавторстві, 1962 р.), «Щедре серце» (1963 р.), «Степовий велет» (1966 р.), книги оповідань та повісті «Горлиця з яблуневого саду» (1973 р.). Народився в с. Спаське Маловиськівського району.

29 – 85 років від дня народження **Чижової Людмили Яківни**, поетеси. Друкується з 1963 року. З любов'ю до молодого покоління, з думою про нащадків написані протягом 1994–2003 рр. книжки: «Бабусина казка» (1994 р.), «Води живої джерело» (1994 р.), «Барви літа» (1994 р.), «День пророка Наума» (1995 р.), «Окраса життя» (1996 р.), «Ода матері» (1997 р.), «Ємигея» (1999 р.), «Казка на канікулах», «Степова птаха» (2001 р.), «Новорічна казка» (2002 р.), «Із глибини народної криниці» (2003 р.), «А у нас такі новини» (2004 р.), «Звідки осінь починається» (2004 р.), «Казка дідуся Гната» (2004 р.), «Осіннє диво» (2004 р.), «Русалка Степова» (2006 р.), «Світе, мій світе» (2006 р.), «Світле свято Миколая» (2007 р.), «Гороскопи, зодіаки – року кожного ознаки» (2008 р.), «Скрина казок» (2009 р.). Народилася у с. Піщаний Брід Добровеличківського району.

Вересень

2 – 70 років від дня народження **Панченка Володимира Євгеновича** (1954–2019), літературознавця, критика, доктора філологічних наук. Засновник порталу «ЛітАкцент» – центрального літературного сайту України. В. Панченко – професор Національного університету «Києво-Могилянська академія», автор критичних і публіцистичних статей, праць з історії української літератури, зокрема: «Юрій Яновський» (1988 р.), «Володимир Винниченко: парадокси життя і творчості» (2004 р.), «Неубієнна література» (2007 р.), «Сонячний годинник» (2013 р.). Лауреат обласної літературної премії ім. Є. Маланюка (2017 р.) в номінації

«Літературознавство та публіцистика» за книгу «Кільця на дереві». Довгий час працював у Центральноукраїнському державному університеті ім. Володимира Винниченка.

25 – 220 років від дня народження **Грабовського Михайла Антоновича** (1804-1863 рр.), польського критика, прозаїка, публіциста. З 1830 р. протягом 25 літ жив у родовому маєтку у м. Олександрії.

25 – 75 років від дня народження **Надутенко Олени Валентинівни**, поетеси і письменниці, громадської діячки. Автор книг для дітей «Веселі акварелі» (2007), «Про що співав єнотик?» (2011), «Барвіста вишиванка» (2014), «Хочу знати все про НАТО» (2016), «Срібний дощик» (2016), «На вістрі тризуба» (2016), «Панасові оповідки: гумор та бувальщина» (2020), «Від А до Я» (2022), «Цікаві розмальовки» (2022).

29 – 105 років від дня народження **Хоменка Івана Євтихійовича** (1919-1968 рр.), актора, поета. Автор збірок поезій для дітей «Яринка сирітка» (1962 р.), «Хроробрий Грицик» (1963 р.), «Земля Аріадна» (1966 р.), «Зірка щастя» (1967 р.), «Казки» (1969 р.). Народився в с. Зелене Петрівського району.

24-30 – Обласне театральне свято «**Вересневі самоцвіти**».

Жовтень

18 – 110 років від дня народження **Яроша Віктора Петровича** (1914-2001 рр.), прозаїка, публіциста, краєзнавця. Учасник Другої світової війни. Про мужність і відвагу своїх бойових побратимів Віктор Петрович розповів пізніше у книзі «В небі війни». Автор видання «Стежками зав'язаними» (1992 р.), путівника «Меморіальний музей М. Л. Кропивницького у Кіровограді» (1990 р.), упорядник «Спогадів про М. Л. Кропивницького» (1990 р.). Організатор і перший завідувач музею М. Л. Кропивницького в м. Кіровограді (нині м. Кропивницький).

18 – 60 років від дня народження **Петра Миколайовича Кизименка** (1964-1998 рр.), краєзнавця. Автор книги «Козаки не за порогами, або сучасна територія Кіровоградщини як невід'ємна складова частина «Вольностей війська Запорозького» (1993 р.). У 2003 р. побачила світ книга «Пам'ять степів. Історичні нариси з минулого Кіровоградщини». Лауреат обласної краєзнавчої премії ім. В. М. Ястребова (1999 р., посмертно). Народився у с. Котовське Вільшанського району.

25 – 95 років від дня народження **Пильненького Сергія Олексійовича** (1924 р.), критика, літературознавця. Автор книги «Крізь десятиліття», багатьох рецензій і статей. Народився в с. Хмельове Маловисківського району.

Листопад

5 – 105 років від дня народження **Кузьменка Віктора Яковича** (1919-1997 рр.), поета. Автор збірок: «Степові самоцвіти» (1958 р.), «Земля обітована» (1960 р.), «Вічний вогонь» (1966 р.), «Журавлині ключі» (1969 р.), «Іду землею» (1974 р.), «Серцем з тобою» (1979 р.), «Вахта» (1985 р.). Народився у м. Єлисаветграді.

9 – 115 років від дня народження **Далекого Миколи Олександровича (справжнє прізвище Алексєєв Микола Олександрович)** (1909-1976 рр.), прозаїка. Учасник Другої світової війни. Автор популярних пригодницьких повістей, пригодницького роману «По живу і мертву воду» (1968 р.) та інших творів. Київська кіностудія за сценарієм М. Далекго зняла кінофільм «Щедре літо» (1950 р.). Народився в с. Димине Новоукраїнського району.

10 – 110 років від дня народження **Фісановича Ізраїля Ілліча** (1914-1944 рр.), учасника Другої світової війни, був командиром підводного човна М-172 на Північному флоті. За перші два роки війни здійснив 18 бойових походів і потопив 13 ворожих кораблів. Його ім'ям було названо вулицю у нашому місті, встановлено меморіальну дошку на фасаді школи № 7. Народився у м. Єлисаветграді (нині м. Кропивницький).

15 – 70 років від дня народження **Зоряни Лист (Каленської Лариси Олександрівни)** (1954), педагогині, дитячої письменниці. Авторка трьох книг для дітей: збірки «Дружбі навчив короп» (2016), казок «Кораловий палац» (2013), «Як Нехотійко став козаком» (2019). Членкиня літературного об'єднання «Степ».

18 – 105 років від дня народження **Ружанського Юхима Григоровича** (1919-1961 рр.), поета. Друкуватися почав в Україні. Перша книга «Суцільна лірика» вийшла у Харкові в 1934 р. Пізніше видані збірки: «Підіймається пісня» (1935 р.), «Поезії» (1940 р.). Народився у м. Єлисаветграді (нині м. Кропивницький).

20 – 130 років від дня народження **Івашкевича Ярослава** (1894 – 1980), польського письменника, перекладача, громадського діяча. У 1904–1909 роках навчався в Єлисаветградській чоловічій класичній гімназії, відвідує музичну школу Густава Нейгауза й спілкується з його сином Генріхом, який стане прототипом одного з героїв останнього оповідання Івашкевича — «Тано». Відвідував родину Шимановських. Із захопленням ставився до України, де народився (м. Кальник Вінницької області) і передбачав її незалежність: *«Україна — моя Батьківщина. Живучи у Варшаві, я часто звертаюсь думками й почуттями до землі, на якій народився; думаю про Україну, про її великий народ, про її літературу»*. Враження про наше місто відчутні, як зізнавався сам Івашкевич, в трилогії «Хвала і слава», у повісті «Тіні», декількох новелах; їх особливо багато у «Книжці моїх споминів» та книзі «Зустрічі з Шимановським».

23 – 65 років від дня народження **Перлюка Олександра Яковича** (1959 р.), гумориста, сатирика. Автор книжок: «Афоризми» (1989 р.) та ін. Живе у м. Кропивницькому.

6 – 90 років від дня народження **Решетилова Вадима Григоровича** (1934 р.), прозаїка, публіциста. Автор повістей: «Сповідь дивної душі» (1970 р.), «Бути!» (1973 р.), «Вогонь» (1974 р.); збірок оповідань та повістей «По той бік обличчя» (1970 р.), «Сучасники» (1976 р.). Народився в с. Березівка Устинівського району.

6 – 70 років від дня народження **Барановської (Бельбрут) Катерини Іванівни**. 1996 побачила світ перша книга «Холодно мріям», 2000 року – друга збірка «Далекі береги». 2005 року – книга «Перед тобою, Господи», у якій письменниця виступила як прозаїк. У 2006–2007 роках вийшли друком твори для дітей: «Здрастуй, Сонечко моє!», «Таємниця великого каменю». У 2012 році – книга нарисів «Володарі сонячних душ». Катерина Іванівна є членом обласного літературного об'єднання «Степ». Творчий доробок налічує 14 книг. Серед жанрів її творів – оповідання, нариси, вірші, байки та казки. Народилася в м. Гайвороні Кіровоградської області.

21 – 70 років від дня народження **Давидова Валерія Миколайовича**, графіка і живописця, педагога. Член Національної спілки художників України (2005 р.). Основні жанри – пейзаж, портрет. Тонкими колористичними нюансуваннями зображено настрої сонячного чи хмарного дня, зимової прохолоди, весняно-осінньої прозорості повітря, передано відчуття простору. Портрети вирізняє пластичність, збагачена сполученням реалістичного трактування форми та декоративністю, що наповнює образи символічним звучанням. Окремі роботи зберігаються у Кіровоградському художньому музеї. Творчість: серія офортів «Спокуса» (1993 р.); живопис – «Сонце встає» (2000 р.), «Околиця» (2001 р.), «Мряка», «Олена», «Вже сніг зійшов», «Юрій» (усі – 2002 р.), «Село Солдатське» (2003 р.), «Вечір на Синюсі» (2004 р.), «Дама з собачкою» (2005 р.). Окремим напрямком роботи художника є іконопис. З 1993 року ним створено ряд прекрасних іконописних образів, серед яких виділяються ікони «Єлисаветградська Богородиця», «Свята Єлизавета», «Святий Миколай», що зберігаються у Спасо-Преображенському соборі нашого міста. В. М. Давидов працює старшим викладачем кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, а також викладачем Кіровоградської міської дитячої художньої школи імені О. Осмьоркіна. Народився у м. Кіровоград (нині м. Кропивницький).

25 – 130 років від дня народження **Добровольського Спиридона Петровича** (1894-1977 рр.), прозаїка. Учасник Першої і Другої світової воєн. Автор історичних романів «Очаківський розмир» (1956 р.) та «Карасунський кут» (1968 р.), спогадів «Про моє дитинство і братову юність» (1971 р.). Народився в с. Єлисаветівка Новоукраїнського району.